

Інформаційне право

УДК 34:342/35

КОРЖ І.Ф., доктор юридичних наук, с.н.с., заступник керівника наукового центру електронного парламенту та правової інформації ДНУ ПБП НАПрН України.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0446-5975>.

ПРАВОВА СУМЛІННІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

DOI ...

Fides servanda est (лат.) – сумлінність повинна дотримуватися

Анотація. Стаття присвячена дослідженню стану управлінської діяльності публічної влади в Україні, а також розкриттю такого соціально-правового феномену, яким є термін “сумлінність публічної влади”, дається йому правове визначення, розкривається його зміст. Зазначено, що перші кроки на шляху докорінного реформування старої системи публічної влади за підтримки наших європейських союзників, починаючи з 2014 року, були здійснені в Україні шляхом започаткування відповідних реформ, з яких 18 – ключові реформи. Для реалізації зазначеного було напрацьовано відповідні зміни до Конституції України та відповідні закони. Тим самим, рух до визначеної мети, реалізація публічною владою України згаданих реформ залежить цілковито від її спроможності, сумлінності, насамперед у галузі права, у сферах нормотворчості та нормозастосування, тобто забезпечення верховенства права над державним свавіллям. В статті розкривається зміст поняття “сумлінність” як психологічного фактору, в основі якого лежить схильність бути організованим, відповідальним та працюючим, а також зазначається його зв’язок з правом, і правовою категорією “правова сумлінність”, яка тісно пов’язана з професійною етикою. Дотичною до правової сумлінності є юридична етика, яка відіграє певну роль і значення моральних принципів у сфері здійснення правосуддя і правоохоронної діяльності, а також в іншій людській діяльності, пов’язаній із правом. Акцентовано увагу на тому, що аналіз стану реалізації запланованих реформ публічною владою України свідчить про дуже повільний хід виконання взятих на себе відповідних зобов’язань щодо демократичних перетворень у державі, оскільки певна частина з них до цього часу не реалізовані. Водночас з’явилися нові виклики у період дії воєнного часу, реалізація, яка значною мірою залежить саме від “правової сумлінності публічної влади”, що, у свою чергу, може вплинути на швидкість надання воєнної допомоги Україні з боку наших союзників. Насамперед зазначене стосується необхідності завершення запланованих реформ. Підкреслюється, що однією з негативних динамік, що має напрочуд важливе значення для України, є сповільнення здійснюваних реформ сектору безпеки і оборони. Це одна із надважливих реформ державного управління, метою якої є посилення якості управління сектором безпеки (УСБ) за допомогою ефективного і дієвого забезпечення безпеки в умовах демократичного нагляду і контролю. Паралельно з нею має здійснюватися реформа військово-промислового комплексу. Однією з причин згаданих недоліків є відсутність державної кадрової політики, що призводить до тяжких наслідків для національної безпеки, до настання фактів корупційних діянь, крадіжки державних коштів, державної зради. Встановлено, що підтвердженням зазначеного вище є лише фрагментарне залучення публічною владою громадянського суспільства до нормативного регулювання суспільного життя, щодо врегулювання суспільних відносин у відповідних сферах життєдіяльності а також залучення громадян до напрацювання та прийняття управлінських рішень, що не відповідає положенню статті 25 Міжнародного пакту

про громадянські та політичні права. Свідченням ігнорування прав та інтересів громадян з боку публічної влади є законодавче, без залучення громадян до обговорення, нормативно-правове “погіршення” пенсійного законодавства в 2018 році щодо осіб, звільнених з військової служби; розколотий владою ветеранський рух сектору безпеки і оборони. Суттєвим недоліком функціонування публічної влади є те, що вона у своїй діяльності часто не сприймає сучасний європейський демократичний принцип щодо орієнтування влади на виконання соціальних запитів суспільства щодо подальшого його розвитку, а діє навпаки – пропонує і лобіює своє особисте бачення напрямів подальшого розвитку суспільства, що часто не співпадає із прагненням суспільства і призводить до виникнення соціальних конфліктів. А тому, лише у випадку загострення уваги на виникаючих суспільних проблемах, з виконанням взятих на себе зобов’язань дотримуватися європейських демократичних принципів, в публічній владі виникає можливість спільного з громадянським суспільством вирішення існуючих проблем, консолідуючи, тим самим, суспільство і підвищуючи ефективність державного управління.

Ключові слова: громадянське суспільство, державне управління, консолідація управління, правова сумлінність, публічна влада, реформи.

Summary. This article is devoted to the study of the state of management activity of public authorities in Ukraine, as well as to the disclosure of such a social and legal phenomenon as the term “integrity of public authorities”, providing its legal definition, and revealing its meaning. It was noted that the first steps on the way to fundamentally reforming the old system of public power with the support of our European allies, starting in 2014, were carried out in Ukraine through the initiation of relevant reforms, of which 18 are key reforms. In order to implement the aforementioned, appropriate amendments to the Constitution of Ukraine and relevant laws were drafted. Thus, the movement towards the specified goal, the implementation of the aforementioned reforms by the public authorities of Ukraine depends entirely on its capacity, integrity, primarily in the field of law, in the spheres of lawmaking and law application, i.e. ensuring the supremacy of law over state arbitrariness. The article reveals the concept of “integrity” as a psychological factor, which is based on the tendency to be organized, responsible and hardworking, and also notes its connection with the law, and the legal category “legal integrity”, which is closely related to professional ethics. Related to legal integrity is legal ethics, which plays a certain role and importance of moral principles in the sphere of justice and law enforcement, as well as in other human activities related to law. Attention is focused on the fact that the analysis of the state of implementation of the planned reforms by the public authorities of Ukraine indicates a very slow progress in the fulfillment of the corresponding obligations regarding democratic transformations in the state, since a certain part of them have not been implemented so far. At the same time, new challenges have appeared during the wartime period, the implementation of which largely depends on the “legal integrity of the public authorities”, which, in turn, can affect the speed of military aid to Ukraine from our allies. First of all, this concerns the need to complete the planned reforms. It is emphasized that one of the negative dynamics, which is surprisingly important for Ukraine, is the slowing down of reforms in the security and defense sector. This is one of the most important public administration reforms, the purpose of which is to strengthen the quality of security sector management (SSC) by means of effective and efficient security provision under conditions of democratic supervision and control. In parallel with it, the reform of the defense industry should be carried out. One of the reasons for the mentioned shortcomings is the absence of a state personnel policy, which leads to the occurrence of grave consequences for national security, to the occurrence of acts of corruption, theft of state funds, and state treason. It was established that the confirmation of the above is only a fragmentary involvement of public authorities of civil society in the normative regulation of public life, regarding the regulation of social relations in the relevant spheres of life, as well as the involvement of citizens in the development and adoption of management decisions, which does not correspond to the provisions of Article 25 of the International Covenant on Civil and Political Rights. Evidence of ignoring the rights and interests of citizens on the part of the public authorities is the legislative, regulatory “deterioration” of the pension legislation in 2018 regarding persons released from military service, which was performed without involving citizens in the discussion; the veteran movement of the security and defense sector was split by

the authorities. A significant shortcoming of the functioning of public authorities is that in their activities they often do not perceive the modern European democratic principle of orienting authorities to the fulfillment of social requests of society regarding its further development, but instead act on the contrary – offer and lobby their personal vision of directions for the further development of society, which often does not coincide with society's aspirations and leads to the emergence of social conflicts. And therefore, only in the case of sharpening attention to emerging social problems, in compliance with the obligations assumed to adhere to European democratic principles, the public authorities have the opportunity to jointly solve existing problems with civil society, thereby consolidating society and increasing the efficiency of public administration.

Keywords: *civil society, public administration, consolidation of administration, legal integrity, public authority, reforms.*

Постановка проблеми. Бажання українського суспільства жити в розвинутій економічно, демократичній країні, в якій прискіпливо дотримуються основні права і свободи людини і громадянина, в якій інтереси фізичних і юридичних осіб знаходяться в центрі уваги та діяльності публічної влади, має підкріплюватися її практичними справами та діями. Як показує нинішній загальний стан справ у державі, який характеризується великою кількістю наявних проблем різного характеру, особливо в таких сферах, як воєнна, соціальна, економічна, правова тощо, він далекий від тих очікувань з боку суспільства, що дозволяє стверджувати про належний хід подальшого розвитку держави, про належне державне управління з боку публічної влади та всього суспільства.

Зазначене свідчить про необхідність вивчення питань щодо основних причин існування проблем в управлінській діяльності публічної влади, оскільки будь-який соціально-економічний розвиток суспільства напряму залежить від її лідерів, які через покладені на них функції визначають ключові напрями і стратегії соціально-економічного розвитку та є суб'єктами процесів державотворення.

Метою статті є здійснення аналізу стану управлінської спроможності публічної влади; розкриття змісту пов'язаного з нею терміну “правова сумнінність публічної влади”, а також пов'язаних з ним критеріїв, що прямо чи опосередковано впливають на стан подальшого розвитку суспільства та держави, на стан управлінської діяльності влади; встановлення причин існуючих в державі недоліків правового та управлінського характеру, проявів негативних фактів у різних сферах життєдіяльності; напрацювання пропозицій щодо виправлення існуючої ситуації.

Виклад основного матеріалу. Одною із актуальних проблем сьогодення в Україні постало питання управлінської спроможності, сумнінності публічної влади, насамперед в частині ефективності управлінської діяльності та правового регулювання суспільних відносин відповідно до принципів європейської демократії, до тих зобов'язань, взятих Українською владою на себе, з метою інтеграції життя українського суспільства, самої держави до когорти вільних, економічно та політично розвинутих, стабільних країн Європи, а саме до Європейського Союзу.

Перші кроки у цій сфері в Україні були здійснені на шляху докорінного реформування старої системи публічної влади, що дісталася Україні від колишнього СРСР. Лише за підтримки наших європейських союзників, починаючи з 2014 року, намітилися відповідні зрушення у здійсненні в Україні відповідних реформ. Так у 2015 році президентська ініціатива здійснення реформ в Україні була презентована у вигляді програми “Стратегія реформ – 2020”, а згодом – затверджена Указом Президента України “Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” [1]. Здійснювані в Україні реформи, базувалися на наступних стратегічних документах:

– *Угода про Асоціацію України з ЄС*, вчинена 21 березня 2014 року (політична складова) та 27 червня 2014 року (економічна частина) в м. Брюсселі і ратифікована Законом України від 16.09.14 р. із заявою [2] 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на принципах “політичної асоціації та економічної інтеграції” і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні;

– *Стратегія сталого розвитку “Україна – 2020”*, затверджена Указом Президента України [1], метою прийняття якої визначено впровадження європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі, передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави, встановлює індикатор оцінки результатів відповідної реформи;

– *Коаліційна Угода* [3], укладена учасниками коаліції депутатських фракцій, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, які підписали цю Коаліційну Угоду, яка націлена на проведення реформ щодо досягнення європейської якості життя громадян України, подолання бідності, розбудови конкурентоспроможної економіки, сталого розвитку суспільства, встановлення сприятливих умов для ведення бізнесу, зниження безробіття та створення нових робочих місць, здобуття енергонезалежності, розвитку громадянського суспільства та гарантування свободи слова, боротьбу з корупцією та відновлення правосуддя, розвиток освіти і науки, культури та духовності;

– *Меморандум України з МВФ про економічну та фінансову політику* [4], який визначає генеральну економічну лінію влади України в 2014 – 2016 роках, перші кроки Уряду України, а також подальші його наміри.

Відповідно до зазначених документів було передбачено 18 ключових реформ: – Антикорупційна реформа; – Судова реформа; – Децентралізація; – Реформа державного управління; – Дерегуляція; – Реформа правоохоронної системи; – Реформа національної безпеки і оборони; – Реформа охорони здоров’я; – Податкова реформа; – Реформа енергетики; – Просування інтересів України в світі; – Реформа сільського господарства; – Реформа освіти; – Управління державною власністю; – Реформа фінансового сектору; – Конституційна реформа; – Виборче законодавство; – Реформа державних закупівель. Для реалізації зазначеного було напрацьовано відповідні зміни до Конституції України та законопроекти.

Таким чином рух до визначеної мети, реалізація публічною владою України згаданих реформ в цілому залежить цілковито від її сумлінності, насамперед у галузі права, у сферах нормотворчості та нормозастосування, тобто преференція верховенства права над державним свавіллям. Тим самим, публічна влада України має компетентно, результативно і відповідально здійснити усі затверджені реформи, проявляючи при цьому ініціативу, не допускаючи ухилень від прийнятих рішень та відповідальності перед суспільством за свої дії і прийняті рішення.

Зазначимо, що під сумлінням можна розуміти внутрішню властивість (“якість, ознака, характерні для когось, чого-небудь” [5]), що виражає ступінь свідомого контролю з боку суб’єкта за своєю поведінкою і діяльністю, самовладанням, завзятістю, організованістю, дисциплінованістю, відповідальністю, ретельністю, точністю в роботі, орієнтацією на завдання, сприяє відповідальній поведінці [6]; описує ступінь самовладання (самоконтролю), точності та цілеспрямованості, що притаманні людині. Сумлінність – це ступінь до якого хтось поводить себе цілеспрямовано та структуровано. Сумлінність складається з шести аспектів: ефективність, впорядкованість, надійність, амбіції, самодисципліна, продуманість [7].

Сумлінність вважається основоположною рисою та незалежним фактором у багатьох моделях особистості, включно з моделлю “Великої п’ятірки”, що є ієрархічною моделлю особистості, і що представляє п’ять основних рис, що складають особистість людини. “Кілька десятиліть тому психологи розробили і широко оцінили модель різних особистостей, яку називають “Великою п’ятіркою”, яку застосовують в усьому світі для послідовного опису різних рис особистості та людських особливостей (Лундберг, 2017). “Велика п’ятірка” включає такі особистісні риси: відкритість до отримання досвіду, сумлінність, екстраверсія, доброзичливість й емоційна стабільність”, згідно з якою сумлінність – це “схильність бути організованим, відповідальним та працьовитим” [8].

Сумління, як психологічна категорія, тісно пов’язана з правом, і правова категорія “правова сумлінність” фактично має такі ж ознаки, як і психологічна, маючи свою специфіку, оскільки вона тісно пов’язана з професійною етикою, тобто, зі сформованою системою конкретних моральних норм із супутніми їм практичними правилами, які “обслуговують” ту чи іншу галузь людської діяльності. Професійна етика державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування – сукупність моральних правил поведінки, за допомогою яких можна оцінити їх діяльність з точки зору таких цінностей, як справедливість, добросовісність, сумлінність, гідність, лояльність, чуйність, толерантність, відповідальність, професіоналізм тощо [9].

Дотичною до правової сумлінності є юридична етика, яка відіграє певну роль і значення моральних принципів у сфері здійснення правосуддя і правоохоронної діяльності, а також в іншій людській діяльності, пов’язаній із правом. Юридична етика регулює відносини суспільства та особи, а саме: етику суддів, слідчих, адвокатів, нормотворців та нормозастосовників.

Таким чином, правова сумлінність являє собою симбіоз психологічної сумлінності, професійної етики та юридичної етики у сфері права, за якої нормотворча та нормозастосовна діяльність провадиться у відповідності до загальноновизнаних правових принципів і яка направлена на справедливе врегулювання суспільних відносин, на недопущення порушення прав та інтересів людини, на їхній захист. З огляду на зазначене, “правовій сумлінності публічної влади” можна дати наступне визначення – ***це така внутрішня мотиваційна властивість(націленість) посадових та службових осіб публічної влади, що спонукає їх до діяльності, направленої на забезпечення і захист прав та інтересів фізичних і юридичних осіб суспільства, на розбудову економічно розвинутої та правової держави.***

Аналіз стану реалізації запланованих реформ публічною владою України, численні публікації у медіа про зазначене, свідчать про дуже повільний хід виконання взятих на себе відповідних зобов’язань, насамперед перед нашими європейськими партнерами, перед євроатлантичним співтовариством. Значну кількість важливих реформ не було реалізовано, зокрема реформу митної служби, податкову реформу у частині зниження шкідливих прямих податків, демонополізацію енергетичного сектору, не завершена судова реформа, реформа сектору безпеки, медична реформа, реформа правоохоронної сфери тощо.

Наприклад, серед звернень, що заперечують ухвалення законопроектів та містять пропозиції щодо напрямів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров’я, найчисленнішими виявилися питання саме щодо галузі охорони здоров’я. У здійснюваній реформі поліції найбільші проблеми зосереджені в кримінальному блоці. Так, з одного боку, поліцейські слабо реагують на заяви про вчинення злочину (загалом загальнокримінальні злочини розслідуються недостатньо добре), з іншого – порушення прав людини (катування, незаконні затримання тощо) досі присутні в цій

системі. Відтак люди просто не звертаються до слідчих поліції, а якщо й звертаються, то залишаються незадоволені. Ще й бояться потрапити під незаконні дії [10].

Водночас з'явилися нові виклики у період дії воєнного часу, що спонукало відповідні аналітичні центри та провідні бізнес асоціації обговорити та сформуванати низку пріоритетів, які спрямовані на відновлення та розвиток економіки країни. Їх реалізація, яка значною мірою залежить від “правової сумлінності публічної влади”, може надати можливість підприємцям та громадянам вистояти у цей складний час, відновити робочі місця та виробничі потужності, і навіть залучати нові інвестиції у відбудову України.

Про існування відповідних проблем в частині необхідності здійснення відповідних реформ свідчить і наступне. В кінці 2023 року США надали запропонований перелік пріоритетних реформ для обговорення та зворотного зв'язку на багатосторонній Координаційній платформі донорів для України у Брюсселі. Метою зазначених зусиль є прагнення визначити пріоритети та консолідувати кроки з реформування разом з Україною та ключовими зацікавленими сторонами. Україна має зробити зазначені кроки для продовження надання їй військової допомоги. Серед найбільш термінових реформ – посилення незалежності САП (Спеціальна антикорупційна прокуратура), збільшення кількості слідчих НАБУ (Національне антикорупційне бюро України), перезапуск Вищої ради правосуддя та забезпечення незалежності НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції). Серед інших пріоритетів є збільшення кількості суддів у ВАКС (Вищий антикорупційний суд України), реформа КСУ (Конституційний Суд України), проведення конкурсу на посаду керівника АРМА (Агентство з розшуку та менеджменту активів), лібералізація тарифів на газ та електроенергію, реорганізація БЕБ (Бюро економічної безпеки України), обмеження повноважень СБУ (Служба безпеки України) та інші. У Держдепі США також пояснили, що може вплинути на швидкість надання воєнної допомоги Україні [11].

У листопаді 2023 року відбулося 18-те пленарне засідання Європейського комітету з питань демократії та урядування Ради Європи (CDDG), на якому українська делегація поінформувала про подальші плани з реалізації реформи з децентралізації влади до 2027 року. Необхідно зазначити, що навіть в умовах воєнного стану Україна продовжує реформу місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Задля цього, у розвиток домовленостей в рамках Діалогу високого рівня, який проходить за підтримки Ради Європи, Мінінфраструктури України було розроблено План заходів з реалізації реформи з децентралізації влади до 2027 року. Серед ключових заходів з реалізації реформи:

- переформатування місцевих державних адміністрацій в органи префектурного типу;
- відновлення діяльності ОМС (органи місцевого самоврядування) та органів виконавчої влади на деокупованих територіях;
- посилення фінансової спроможності ОМС;
- формування професійної конкурентної служби в ОМС;
- розвиток форм прямого народовладдя;
- посилення інституційної спроможності асоціацій ОМС;
- врегулювання окремих питань адміністративно-територіального устрою [12].

Зазначене свідчить, що Україна провадить значне реформування свого життя, незважаючи на відповідні ускладнення воєнного характеру. Водночас, можна стверджувати, не на усіх напрямках здійснення реформ публічна влада проявляє належну сумлінність, про що зазначалося вище. Публічна влада на цих напрямках не поспішає, тому суспільству вкрай потрібна як персональна відповідальність виконавців кожної задачі, так і систематичні публічні звіти про стан виконання стратегічних задач.

Навіть поверховий огляд минулого року, говорить про те, що саме повномасштабна війна продовжує бути екзистенціальним фактором змін. Вона спричинила вирішальний вплив:

- по-перше, на формат ухвалення рішень, а саме закритий кулуарний режим прийняття та швидкість, іноді невинуватана;
- по-друге, сутність/зміст державних рішень – надвисока невизначеність; непослідовність, зокрема через вирішальний зовнішній вплив на рішення з боку окремих країн та міжнародних інституцій, а також через внутрішнє політичне протистояння з опонентами, нерідко з надуманими.

Можна навести наступний негативний приклад, коли основним трендом періоду 2022 – 2023 років стало поступове згортання “воєнної податкової реформи” весни 2022 року та повернення до звичайних (до початку війни) законодавчих умов ведення бізнесу та адміністрування податків, що змусило західних партнерів почали обумовлювати надання подальшої фінансової (не військової) допомоги певними конкретними кроками з реформування (реформи в обмін на гроші), насамперед, у сфері утвердження верховенства права, боротьби з корупцією тощо. Поряд з цим спостерігається певний “відкат” реформ (негативна динаміка) за окремими напрямками – “Інституційна реформа податкових органів та митниці”, “Діяльність Бюро економічної безпеки”, “Збереження спрощеної системи оподаткування для розвитку малого бізнесу” та “Податкова амністія” тощо. Зазначене свідчить, що “правова сумлінність публічної влади” “включила задню передачу” у русі в цьому напрямку здійснення реформ.

Як зазначалося вище, одною із негативних динамік, що має напрочуд важливе значення для України, є сповільнення здійснюваних реформ сектору безпеки і оборони. Це одна із надважливих реформ державного управління, метою якої є посилення якості управління сектором безпеки за допомогою ефективного і дієвого забезпечення безпеки в умовах демократичного нагляду і контролю. Паралельно з нею має здійснюватися реформа військово-промислового комплексу. Основним завданням зазначеного є досягнення ефективної, економічної та добре керованої системи забезпечення безпеки держави.

Зазначена реформа включає в себе широке коло національних, регіональних і міжнародних суб’єктів. У національному масштабі вона включає: виконавчу владу (глава держави, уряд, інші державні органи); Міністерство оборони та інші міністерства; Збройні Сили і служби безпеки (поліція, розвідувальні служби, прикордонники, митники, приватні охоронці); законодавчий орган (парламент і відповідні комітети); судові, правоохоронні та пенітенціарні органи; суб’єктів громадянського суспільства (засоби масової інформації, аналітичні центри, організації громадянського суспільства). Регіональні та міжнародні організації також відіграють ключову роль в цьому, забезпечуючи підтримку і використовуючи професійний досвід.

Незважаючи на прийняття ряду державних нормативних актів у даному напрямку, наприклад, Розпорядження Уряду [13], яким схвалено Стратегію реформування державного управління України на 2022 – 2025 роки, метою якої є побудова в Україні спроможної сервісної та цифрової держави, яка забезпечує захист інтересів громадян на основі європейських стандартів та досвіду. Відповідно до Стратегії, реформування системи державного управління має здійснюватися з урахуванням Європейських стандартів належного адміністрування, розроблених Програмою підтримки вдосконалення врядування та менеджменту (Програма SIGMA) та викладених у документі “Принципи державного управління” [14]. Зазначений документ містить систему принципів і критерії оцінки державного управління, що базуються на основі міжнародних стандартів і вимог, а також

кращих практик держав-членів ЄС та держав Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – Європейські принципи). Ця Стратегія розроблена з урахуванням Європейських принципів та результатів проведеної у 2018 році експертами Програми SIGMA оцінки стану державного управління в Україні, а також досвіду, набутого на попередньому етапі проведення реформи державного управління.

Одним із завдань даної Стратегії є підготовка кадрового резерву для державної служби та запровадження його формування, що має здійснюватися шляхом реалізації прийнятої в державі Стратегії державної кадрової політики. Однак, на сьогодні зазначене відсутнє. Діюча на період 2012 – 2020 років відповідна Стратегія [15] втратила чинність, а нова прийнята не була. Таким чином на сьогодні в державі відсутня державна кадрова політика, що призводить до настання тяжких наслідків для національної безпеки, фактів корупційних діянь, крадіжки державних коштів, державної зради. Свідченням зазначеного є також призначення на відповідальні посади в СБУ, в Міністерстві оборони України, в Міністерстві освіти і науки України, в Міністерстві закордонних справ України та в інші органи державної влади непрофесійних, некомпетентних осіб, що призвело до настання відомих і кричущих негативних фактів. Ці факти широко висвітлені в мас-медіа, а тому немає необхідності їх повторювати.

Тим самим, здійснювані в Україні призначення на важливі державні посади осіб без наявності належної професійної підготовки, компетентності, в яких відсутня внутрішня мотиваційна властивість (націленість) працювати в інтересах суспільства і держави, а призначення на такі посади за принципами політичної належності та особистої відданості, особливо у період ведення війни, не сприяє ані консолідації нації перед смертельною загрозою, ані ефективному державному управлінню в цих умовах. Підтвердженням цьому є постійне політичне протистояння між нинішньою політичною силою, що знаходиться при владі, та її політичними опонентами. На відміну від політичної консолідації в Ізраїлі, де усі політичні сили розуміють, що успішно протистояти смертельній зовнішній загрозі можна лише консолідуючи усе суспільство, в Україні публічна влада далека від такого розуміння та прояву належного правового сумління.

Зазначене вище підтверджується фактом неготовності публічної влади і суспільства до явної та очевидної підготовки збройної агресії проти України та її здійснення з боку Росії. Ні організаційно-управлінські, ні законодавчі заходи не були вжиті публічною владою для мобілізації країни протистояти збройній агресії. Наприклад, з незрозумілих для суспільства причин, внесений до парламенту 24 лютого Президентом України законопроект “Про стан війни” № 7114, який мав передбачати переведення України на воєнні рейки, до цього часу не розглянутий. Більше того, він зник із сайту Верховної Ради та з реєстрації.

Іншим підтвердженням зазначеного вище є лише фрагментарне залучення публічною владою громадянського суспільства до нормативного регулювання суспільного життя, щодо врегулювання суспільних відносин у відповідних сферах життєдіяльності, а також залучення громадян до напрацювання та прийняття управлінських рішень. І це незважаючи на те, що статтею 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [16], в основу якого покладено Загальну декларацію прав людини [17], передбачено, що кожна особа має право та можливість, без жодних винятків та необґрунтованих обмежень, брати участь у веденні державних справ безпосередньо або через вільно обраних представників. Окрім того, обсяг участі включає, зокрема, “громадськість та громадські об’єднання, а також інших зацікавлених осіб та сторони, які повинні бути здатними зробити власний внесок в розробку принципів політики та законів, які впливають чи можуть вплинути на них”.

Ігноруванням прав та інтересів громадян є законодавче, без залучення громадян до обговорення, нормативно-правове “погіршення” пенсійного законодавства в 2018 році щодо осіб, звільнених з військової служби, що є, як показали відповідні рішення судів, порушенням Конституції України; руками публічної влади розколотий ветеранський рух сектору безпеки і оборони; небажання публічної влади здійснити законодавче врегулювання обігу в Україні цивільної зброї, що вкрай негативно відбилося на готовності суспільства до збройного опору агресору і теж є порушенням Конституції України тощо.

Можна навести велику кількість прикладів порушень чинного законодавства та Конституції, що зачіпає права та інтереси громадян, як з боку державної виконавчої влади, так і “гарантом Конституції України” Президентом України. Так, фахівці відзначають неодноразові порушення норм статті 10 Конституції України щодо вжиття державної мови відповідно до тлумачення, викладеному у рішенні Конституційного Суду України № 10-рп/99 від 14.12.99 р. [18]. Порушення Конституції нерідко траплялися під час ухвалення Президентом тих чи інших кадрових рішень, при ветуванні прийнятих парламентом законів з порушенням встановлених Конституцією строків тощо [19].

Висновки.

Зазначене вище свідчить, що правова сумлінність публічної влади в Україні продовжує перебувати на неналежному рівні. А це не сприяє зусиллям, насамперед, громадянського суспільства в його прагненні здолати агресора, влитися в сім'ю вільних, демократичних, в правовому та в економічному відношенні розвинутих країн Європи. Різноманітні декларативні обіцянки публічної влади, надані суспільству, її бадьорі закдики щодо здійснення певних дій, вихваляння своїх політичних кроків та майбутніх планів часто не збігаються з прагненнями громадянського суспільства. Так, влада замість сприяння бізнесу в будівництві вкрай необхідних Україні підприємств по виробництву зброї та боєприпасів, або ж самій започаткувати зазначене, ставить всілякі перепони таким зусиллям, примушуючи ініціаторів такого виробництва відкривати підприємства за кордоном. В чиїх це інтересах – здогадатися не важко.

Публічна влада у своїй діяльності часто не сприймає сучасний європейський демократичний принцип орієнтування влади на виконання соціальних запитів суспільства щодо подальшого його розвитку, а діє навпаки – пропонує і лобіює своє особисте бачення напрямів подальшого розвитку суспільства, що часто не співпадає із прагненням самого суспільства і призводить до виникнення соціальних конфліктів. А тому існує необхідність у переорієнтації діяльності публічної влади, насамперед, щодо суспільних орієнтирів, напрацьованих громадянським суспільством, орієнтації на здійснення зворотних зв'язків, а також на належне реагування влади на надану суспільством оцінку її діяльності. Лише у випадку загострення уваги на виникаючих суспільних проблемах, з виконанням взятих на себе зобов'язань дотримуватися європейських демократичних принципів, в публічній владі виникає можливість спільного з громадянським суспільством вирішення існуючих проблем, консолідуючи, тим самим, суспільство і підвищуючи ефективність державного управління.

Використана література

1. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”: Указ Президента України від 12.01.15 р. № 5/2015. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 2. С. 14. Ст. 154.
2. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.14 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.

3. Коаліційна Угода, Верховна Рада України восьмого скликання, 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15#Text> (дата звернення: 12.02.2024).
4. Меморандум про економічну та фінансову політику від 18.08.14 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0360500-14#Text> (дата звернення: 12.02.2024).
5. Словник української мови. В 11 т. Київ: Наукова думка. 1970-1980. URL: <http://www.inmo.org.ua/sum.html?wrд=Властивість> (дата звернення: 12.02.2024).
6. Н.Л. Максименко. Соціально-комунікативний потенціал ІТ-фахівця: індивідуально-асихологічні і демографічні предиктори. *Теорія і практика сучасної психології*. URL: http://tpsр-journal.kpu.zр.ua/archive/2_2019/part_1/15.pdf (дата звернення: 12.02.2024).
7. Сумлінність. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0% A1%D1%83%D0%BC%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C> (дата звернення: 12.02.2024).
8. О. Верхогляд. Зв'язок між особистістю та рівнем зарплати. School of Economics. URL: <https://kse.ua/ua/kse-research/zv-yazok-mizh-osobistystu-ta-rivnem-zarplati> (дата звернення: 12.02.2024).
9. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. URL: <https://solom.kyivcity.gov.ua/news/7512.html> (дата звернення: 12.02.2024).
10. Є. Крапивин. Реформування поліції: результати, проблеми та виклики. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/pro-rezultaty-reformy-politsiyi> (дата звернення: 16.02.2024).
11. США надіслали Україні та донорам список пріоритетних реформ. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/09/26/novyna/polityka/ssha-nadislala-ukrayini-ta-donoram-spysok-priorytetnyx-reform> (дата звернення: 16.02.2024).
12. Україна презентувала план реалізації реформи місцевого самоврядування. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34965.html> (дата звернення: 16.02.2024).
13. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.21 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.02.2024).
14. Принципи державного управління. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/Ukraine%20Baseline%20Measurement%20Report%202018_UA.pdf (дата звернення: 16.02.2024).
15. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки: Указ Президента України від 01.02.12 р. № 45/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/2012#Text> (дата звернення: 16.02.2024).
16. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 18.02.2024).
17. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 18.02.2024).
18. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) у справі №1-6/99 від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99#Text> (дата звернення: 18.02.2024).
19. Зеленський 38 разів порушив Конституцію України: список. URL: <https://wz.lviv.ua/news/437931-zelenskyi-38-raziv-porushyv-konstytutsiiu-ukrainy-spysok> (дата звернення: 18.02.2024).

~~~~~ * * * ~~~~~